

الشمس
الحرمان
الحرمان



سرشناسه:	ستوده آرانی، محمد، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور:	تاریخ اروپا ۲ / مؤلف محمد ستوده آرانی.
مشخصات نشر:	قم : مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۳.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۸۵۵-۰
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه .
یادداشت:	چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فیا).
موضوع:	اروپا -- تاریخ
شناسه افزوده:	جامعه المصطفی العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره:	۱۳۹۳ ت ۲ س / D۱۰۲
رده بندی دیویی:	۹۴۰
شماره کتابشناسی ملی:	۳۵۲۳۷۴۶

تاریخ اروپا ۲

محمد ستوده آرانی
«عضو هیأت علمی دانشگاه باقرالعلوم»



مرکز بین المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

تاریخ اروپا ۲

مؤلف: محمد ستوده آرانی

چاپ دوم: ۱۳۹۴ ش / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۰۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸. تلفکس: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۳۰۵-۹
- قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶
- قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: ۰۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲ +۹۸

pub.miu.ac.ir

miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

سخن ناشر

تحولات اجتماعی و مقتضیات نوپدید دانش‌ها و پدید آمدن دانش‌های نو، نیازهایی را به وجود آورده که پاسخ‌گویی به آن‌ها، ایجاد رشته‌های تحصیلی جدید و تربیت نیروهای متخصص را ضروری می‌نماید. از این رو کتاب‌های آموزشی نیز باید با توجه به این دگرگونی‌ها تألیف شود.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که تمام دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند، و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی و تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید.

بالندگی مراکز آموزشی، در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. همچنین بازنگری متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و به‌روز کردن آن‌ها موجب حفظ نشاط علمی مراکز آموزشی است.

حوزه‌های علوم دینی به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی، سالیانی است که در اندیشه اصلاح ساختار آموزشی و بازنگری متون درسی‌اند.

«جامعة المصطفى ﷺ العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب آموزشی را سرلوحه تلاش‌های خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این تلاش است.

«مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفى ﷺ» با تقدیر و تشکر از محمد ستوده آرانی عضو هیأت علمی دانشگاه باقر العلوم علیه السلام قم و تمام عزیزانی که در تولید این اثر، همکاری و همفکری کرده‌اند، آن را به جویندگان فرهنگ و اندیشه ناب اسلامی تقدیم می‌کند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفى ﷺ

مقدمه پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ

حقیقت مداری اصیل‌ترین و زیباترین راز هستی و حقیقت‌طلبی ماندگارترین و برترین گرایش آدمی است.

داستان پر رمز و راز حقیقت‌جویی بشر، سرشار از هنرنمایی مؤمنان، مجاهدان و عالمانی است که با تمسک و پای‌بندی به حقیقت بی‌متها، در مصاف بین حق و باطل، سربلندی و شرافت ذاتی حق را نمایان ساخته‌اند و در این میان، چه درخشندگی چشم‌نوازی در اسلام عزیز است که علم را، به ذات خود، شرافت‌مند و فخیم دانسته و از باب تا محراب کائنات را سراسر علم و عالم و معلوم می‌نمایاند و در مکتب آن، جز اولو العلم و راسخان در مسیر طلب دانش، کسی را توان دست‌یابی به گنجینه‌های حکمت نیست.

علم برخاسته از وجدان پاک و عقل سلیم، در پرتو انوار آسمانی وحی، هم به فرد کمال انسانی، عظمت روحی و رشد معنوی می‌بخشد و فکر، اندیشه و خیال او را به پرواز درمی‌آورد و هم جامعه را سمت و سوی سعادت‌مندانه بخشیده و آن را به جامعه‌ای متمدن و پیشرو متحول می‌کند. بی‌توجهی و یا کوتاه فکری است اگر فرد و جامعه‌ای به دنبال عزت، استقلال، هویت، امنیت، سعادت و

سربلندی مادی و معنوی باشند اما آن را در صراطی غیر از حقیقت‌طلبی، علم اندوزی و حکمت‌مداری الهی طلب نمایند.

انقلاب سراسر نور اسلامی ایران که داعیه جهانی سازی کلمه الله و برپایی تمدن جهانی اسلام را داشته و فروپاشی و افول تمدن‌های پوشالی غرب و شرق را به نظاره نشسته است، با اندیشه فقاهتی در اداره حکومت و نظریه مترقی «ولایت فقیه»، طرازی از مسئولیت‌ها و مأموریت‌های حوزه‌های علمیه و روحانیت را عرضه نمود که امید و نشاط را نه تنها در شیعیان و مسلمانان، بلکه در دل تمامی آزادی‌خواهان و حق‌طلبان سراسر جهان زنده ساخت. در این راستا، رهبر فرزانه انقلاب (مدظله) با عزمی مصمم و با تمامی توان، همچون پیر و مراد خود خمینی کبیر رحمته‌الله، در صحنه حاضر شده و بر خطورت و فوریت حرکت فراگیر و بی‌وقفه همه توان‌مندی‌ها و اراده‌ها جهت تحقق جنبش نرم‌افزاری و نهضت تولید علم و تحول در علوم انسانی و نیز یافتن راه‌های میان‌بر و دانش‌فزا در این خصوص، تأکید ورزیده و پیشرفت این مهم را راهبری و رصد می‌کنند.

جامعه المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمية، نمادی درخشان از این رسالت جهانی و همت بین‌المللی انقلاب اسلامی است که بار مسئولیت تربیت مجتهدان، عالمان، محققان، متخصصان، مدرسان، مبلغان، مترجمان، مربیان و مدیران پارسا، متعهد و زمان‌شناس را بر دوش داشته و با تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی و قرآنی و گسترش مبانی و معارف اسلامی، به نشر و ترویج اسلام ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و معارف بلند و تابناک مکتب اهل بیت علیهم‌السلام جامه تحقق می‌پوشاند.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم نیز که مهمترین و گسترده‌ترین مجموعه پژوهشی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم است، بومی‌سازی و بازتولید اندیشه دینی معاصر متناسب با نیازها و اقتضائات عرصه بین‌الملل، تبیین، تولید و تعمیق اندیشه دینی،

گشودن افق‌های نوین فکری و معرفتی در دنیای معاصر، پاسخ‌گویی به مسائل و شبهات فکری و معرفتی مخاطبان و تأمین و تدوین متون و منابع درسی و کمک درسی به‌ویژه با رویکرد اسلامی‌سازی علوم و پشتیبانی علمی از فعالیت‌های سازمانی المصطفی ﷺ را از جمله مأموریت‌ها و تکالیف خود می‌داند.

اثر علمی پیش روی نیز که به همت مؤلف محترم جناب آقای محمد ستوده‌آرانی عضو هیأت علمی دانشگاه باقر العلوم ﷺ قم برای دوره کارشناسی رشته تاریخ اسلام تهیه و تدوین شده است، در چارچوب همین اهداف و برنامه‌های پژوهشگاه و مبتنی بر نیازسنجی‌های صورت گرفته، تدوین و برای استفاده خوانندگان محترم تقدیم شده است.

در پایان لازم است ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از کلیه دست‌اندرکاران محترم آماده‌سازی و انتشار این اثر ارزشمند، بویژه همکاران محترم مرکز بین‌المللی نشر و ترجمه المصطفی ﷺ و همه عزیزانی که به نحوی در تدوین و انتشار آن نقش داشته‌اند، قدردانی و تشکر نمایم و از خداوند متعال برای ایشان و همه خادمان عرصه تبلیغ و نشر مفاهیم و معارف دینی، آرزوی بهروزی، موفقیت و سعادت نمایم.

فهرست

پیشگفتار.....	۱۵
۱. عصر رنسانس.....	۲۱
زمینه‌ها، علل و پیامدها.....	۲۱
وضعیت علمی و فرهنگی اروپا.....	۲۳
وضعیت دینی اروپا.....	۲۸
۱. اسکولاستیک.....	۲۹
۲. تفتیش عقاید (انگیزاسیون).....	۳۱
۳. دوران اصلاحات (Reformations).....	۳۴
۴. اومانیزم و اصلاحات.....	۳۸
وضعیت اقتصادی اروپا.....	۴۰
وضعیت سیاسی و اجتماعی اروپا.....	۵۱
۱. قرارداد وستفاليا (۱۶۴۸م).....	۵۶
۲. انقلاب صنعتی در قرن هیجدهم.....	۵۹
۳. نتایج و پیامدهای انقلاب صنعتی.....	۶۰
الف) در سطح اقتصادی.....	۶۰
یکم) ایجاد سیستم کارخانه‌ای.....	۶۱
دوم) توسعه صنعت و افزایش ثروت.....	۶۱
سوم) ترقی سرمایه‌داری صنعتی.....	۶۱

- چهارم) پیدایش حوزه‌های نفوذ اقتصادی ۶۲
- پنجم) به هم وابستگی اقتصاد بین‌المللی ۶۲
- ب) در سطح اجتماعی ۶۳
- یکم) پیدایش طبقه کارگران ۶۳
- دوم) توسعه شهرنشینی ۶۴
- ج) در سطح فرهنگی ۶۵
- یکم) تغییر الگوی مصرف ۶۵
- دوم) علایق به مادیات ۶۶
- د) در سطح سیاسی ۶۷
- یکم) روی کارآمدن طبقه بورژوا (طبقه متوسط) ۶۷
- دوم) ظهور طبقه کارگر به‌عنوان یک قدرت سیاسی ۶۷
- سوم) انقلاب فرانسه ۱۷۸۹ ۶۸
- اثرات انقلاب فرانسه ۷۶
- ناسیونالیسم و تحولات اروپا ۷۸
۲. دوره معاصر، از کنگره وین ۱۸۱۵ تا ۱۹۱۹ ۸۵
- کنگره وین «۱۸۱۵ میلادی» ۸۶
- مصوبات کنگره وین ۸۷
۱. اتحاد مقدس ۹۱
۲. اتحاد چهارگانه ۹۲
۳. اتفاق اروپا (نظام کنگره‌ها) ۹۲
- ارزیابی اتفاق اروپا ۹۴
- وضعیت سیاسی اجتماعی کشورهای اروپا پس از کنگره وین ۱۸۱۵ ۹۵
۱. اتریش ۹۵
۲. فرانسه ۹۶
۳. اسپانیا ۹۷
۴. یونان ۹۸
۵. انقلاب‌های ۱۸۳۰ ۹۹
۶. انقلاب‌های ۱۸۴۸ ۱۰۰

فهرست ۱۳

- ۱۰۲..... وحدت آلمان و ایتالیا و شکل‌گیری توازن قدرت جدید در اروپا.
- ۱۰۳..... ۱. وحدت آلمان
- ۱۰۶..... الف) جنگ پروس با دانمارک (۱۸۶۴).
- ۱۰۷..... ب) جنگ با اتریش (۱۸۶۶).
- ۱۰۸..... ج) جنگ با فرانسه (۱۸۶۸).
- ۱۱۳..... ۲. وحدت ایتالیا.
- ۱۱۵..... توازن قدرت جدید اروپا و زمینه‌های جنگ جهانی اول.
- ۱۱۶..... ۱. رقابت روس و انگلیس.
- ۱۲۰..... ۲. مسائل شرق دور.
- ۱۲۱..... ۳. اقدامات فرانسه جهت خروج از انزوا.
- ۱۲۳..... ۴. اقدامات متقابل آلمان.
- ۱۲۴..... ۵. آلمان در آستانه جنگ جهانی اول.
- ۱۲۷..... ۶. بحران بوسنی و مقدمات جنگ جهانی اول.
- ۱۳۰..... جنگ جهانی اول و پیامدهای آن.
- ۱۳۰..... ۱. چگونگی آغاز جنگ.
- ۱۳۲..... ۲. پیمان صلح ورسای ۱۹۱۴.
- ۱۳۶..... ۳. اثرات و پیامدهای جنگ جهانی اول.
- ۱۳۶..... الف) اثرات اقتصادی.
- ۱۳۸..... ب) بیزاری از جنگ.
- ۱۳۸..... ج) تغییر نقشه سیاسی اروپا.
- ۱۳۹..... د) حضور زنان در کارهای اجتماعی.
- ۱۴۰..... ه) تغییر رژیم‌های سیاسی.
- ۱۴۳..... ۳. پایان جنگ جهانی اول تا شکل‌گیری نظام بین‌الملل دوقطبی ۱۹۴۵ - ۱۹۱۹.
- ۱۴۳..... دوره بی‌ثباتی و تعارض (سال‌های ۱۹۱۹-۱۹۲۵).
- ۱۴۵..... دوره آرامش (سال‌های ۱۹۲۱-۱۹۲۵).
- ۱۴۷..... دوره بحران اقتصادی (سال‌های ۱۹۲۹-۱۹۳۳).
- ۱۴۹..... دوره تغییرات عمده در سیاست خارجی ایتالیا و آلمان (سال‌های ۱۹۳۹-۱۹۳۳).
- ۱۴۹..... ۱. سیاست خارجی ایتالیا.

۱۵۱	ایتالیا و پیمان چهار جانبه.....
۱۵۲	۲. سیاست خارجی آلمان.....
۱۵۴	دوران جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹).....
۱۵۴	۱. سیاست‌های تهاجمی هیتلر.....
۱۵۸	۲. جریان جنگ جهانی دوم.....
۱۶۲	۳. کنفرانس یالتا.....
۱۶۴	ارزیابی کنفرانس یالتا.....
۱۶۶	علل جنگ جهانی دوم.....
۱۶۶	۱. تحقیر آلمان.....
۱۶۷	۲. نارضایتی ایتالیا و ژاپن از نحوه توزیع غنائم.....
۱۶۸	۳. ظهور فاشیسم در ایتالیا، آلمان و ژاپن.....
۱۶۸	۴. سیاست مداخلات قدرت‌های بزرگ.....
۱۶۹	پیامدها و اثرات جنگ جهانی دوم.....
۱۶۹	۱. ضعف اقتصادی اروپا.....
۱۷۱	۲. ضعف قدرت‌های استعماری و تقویت جنبش‌های استقلال‌طلبانه.....
۱۷۲	۳. پیدایش اتحادها و پیمان‌های جدید.....
۱۷۲	۴. تقسیم آلمان و شبه جزیره کره.....
۱۷۳	۵. تأسیس سازمان ملل متحد.....
۱۷۳	۶. تقسیم جهان به دو بلوک.....
۱۷۹	فهرست منابع.....
۱۷۹	منابع فارسی.....
۱۸۳	منابع انگلیسی.....

پیشگفتار

مطالعه تاریخ اروپا، بررسی وقایع و رخداد‌های مهم روابط میان کشورهای اروپایی است که طی قرون گذشته و عصر حاضر رخ داده و بر سایر کشورها، از جمله کشورهای اسلامی تأثیرگذار بوده است. تاریخ رنسانس معطوف به ورود اروپا به دوران نوینی است که ریشه در تاریخ گذشته دارد و با وقوع آن، نه تنها اروپا بلکه جهان را تحت تأثیر خود قرار داده است. همچنین در یک بررسی کلی می‌توان تاریخ اروپای جدید را به دو دوره رنسانس و دوره معاصر تقسیم‌بندی نمود. امر مسلم اینکه، مطالعه تاریخ کشورها، بویژه قدرت‌های بزرگ می‌تواند حاوی فواید متعددی برای پژوهشگر باشد و او را در پاسخ دادن به سؤالات متعددی کمک نماید؛ از جمله اینکه علت برقراری روابط نابرابر میان غرب و سایر کشورها چیست؟ تحت چه شرایطی کشورها می‌توانند به روابط برابر دست یابند؟ کنگره‌ها و کنفرانس‌های جهانی چه تأثیری بر روابط کشورها داشته است؟ قدرت‌های اروپایی هر یک چه نقشی در این اجلاس داشته‌اند؟ قدرت‌های بزرگ هر دوره چه کشورهایی بوده‌اند و علل پیروزی و یا سقوط آن‌ها چه بوده است؟ سیاست قدرت‌های بزرگ اروپایی جهت اعمال سلطه و استمرار آن در هر

دوره‌ای چه بوده است؟ چه آثار و پیامدهایی را برای سایر کشورها، بویژه جهان اسلام به همراه داشته است؟

از سوی دیگر، باید گفت که مطالعه تاریخ کشورها و یا دول اروپایی کار ساده‌ای نیست، زیرا در وقوع یک حادثه عوامل بسیار زیادی دخالت دارند که یا امکان ثبت آن‌ها وجود ندارد و یا گاهی با پیش‌داوری‌ها و ذهنیت‌های قبلی محقق، تقدم و تأخیری را در سلسله علل ایجاد می‌نماید. به نظر ای.اچ.کار، «تاریخ عمل مداوم تأثیر یافتن مورخ و واقعیات از یکدیگر و گفت و شنود پایان‌ناپذیر حال و گذشته است»^۱ و به عقیده یاسپرس «آگاهی ما نسبت به تاریخ محدود است؛ یک قسمت از تاریخ مربوط به پیش از تاریخ است که اطلاعات ما درباره آن در حد فرض و گمان است و بسیاری از مسائل آن برای ما نامعلوم است؛ در حالی که شناخت جامع تاریخ اولیه که در حقیقت شالوده تاریخ می‌باشد بسیار ضروری به نظر می‌رسد. بخش دیگر تاریخ مربوط به آینده است که از آن خبری در دست نیست. لذا ما در میان دو تاریخ نامعلوم به سر می‌بریم و نسبت به زمان حال هم آگاهی کافی نداریم»^۲.

با توجه به مطالب بالا در بررسی تاریخ کشورها و یا تاریخ اروپا باید به موارد زیر توجه نمود:

الف) دسته‌بندی وقایع: در هر دوره‌ای از تاریخ وقایع بی‌شماری رخ می‌دهد که تفکیک هر یک بر حسب موضوع لازم است. به علاوه، برای هر واقعه‌ای علل متفاوتی را می‌توان در نظر گرفت و باید با توجه به نوع واقعه، علت اصلی و عمده را از سایر علل بازشناخت و آن‌ها را دسته‌بندی معقولی نمود. پس، از یک

۱. تاریخ چیست؟، ص ۴۵.

۲. آغاز و انجام تاریخ، ص ۶.

طرف تعیین نوع واقعه و درجه اهمیت و میزان گستردگی آن، و از سوی دیگر، شناسایی تقدم و تأخر علل که تأثیر مستقیمی در ارزیابی‌ها دارد لازم است. زیرا شناخت علل اصلی و فرعی و تقدم و تأخر آن‌ها، هسته مرکزی استدلال هر مورخ را تشکیل می‌دهد.

ب) توجه به مکان و زمان حادثه: هر دوره‌ای از تاریخ، ویژگی‌های خاص خود را دارد و شرایط وقوع یک حادثه مختص به خود است. برای توضیح و شرح یک رویداد لازم است به زمان و مکان حادثه توجه شود. وظیفه یک مورخ آن است که به ثبت حقایق و واقعیت‌ها بپردازد و از تحریف واقعیت‌ها بپرهیزد. از دخالت دادن ارزش‌های خود در فرایند مطالعه خودداری نماید. در عین حال، باید به این امر توجه نمود که تاریخ تا حدی تجربه مورخ است و در ساختن آن، رویکرد و دیدگاه‌های مورخ مؤثر می‌باشد.

ج) گزینش: پس از دسته‌بندی و علّت‌یابی، برای رسیدن به نتیجه نهایی لازم است از میان انبوه اطلاعات، اسناد درست را انتخاب کرد. در امر گزینش باید دقت نمود که اسناد مطابق با واقعیت باشد؛ مثلاً یک نمونه از انتخاب اسناد، انتخاب اسنادی است که از «اشترزمان»^۱ وزیر خارجه جمهوری وایمار به‌جای مانده است. پس از درگذشت وی در سال ۱۹۲۹، سیصد جعبه کاغذ، از مکاتبات رسمی، نیمه رسمی و خصوصی از وی باقی ماند که مربوط به دوره ده ساله خدمت وی بود. منشی وی، «برنهارت» سه جلد کتاب ۶۰۰ صفحه‌ای از وی انتشار داد. سال ۱۹۴۵ اصل اسناد به‌دست دول انگلیس و آمریکا افتاد که از آن‌ها عکس گرفته و اصل آن را در اختیار محققان قرار دادند. زمانی که «اشتره زمان» درگذشت، سیاست‌های غربی وی موفقیت‌آمیز بود؛ از جمله، پیمان «لوکارنو» در

سال ۱۹۲۵ بود که در شهر لوکارنوی سوئیس، بین آلمان، بلژیک، فرانسه، انگلستان و ایتالیا بسته شد و باعث تخلیه خاک کشور آلمان گردید که ۵ سال زودتر از موعد اتفاق افتاد. همچنین، عضویت آلمان در جامعه ملل، طرح‌های «داوز و یانگ»^۱ از این موفقیت‌ها بود. اما روابط وی با شرق (شوروی) به نتیجه خوبی نرسید که در ارائه اسناد آن هم خودداری شده بود. بعد از این‌که اسناد اصلی به دست محققان قرار گرفت، معلوم شد که چند صد مذاکره میان «اشتره زمان» و سفیر شوروی و با چرچیل وزیر خارجه انگلستان صورت گرفته و غلبه با وی بوده است. ولی گزینش اسناد این مطلب را نمی‌رساند.^۲

موارد فوق نشان می‌دهد که مطالعه و بررسی تاریخ کشورها و یا ملت‌ها، در صورتی می‌تواند ما را به حقایق رهنمون سازد که منطبق با معیارهای علمی و تحقیقاتی صورت گیرد. در این صورت، می‌توان به رمز موفقیت و یا شکست دولت‌ها، ملت‌ها و یا افراد پی برد و از تجارت تاریخی بهره گرفت؛ بویژه زمانی که موضوع مطالعه مربوط به تاریخ اروپا و سیاست‌های قدرت‌های بزرگ اروپایی باشد. بررسی تاریخ جهان از مقطع رنسانس به بعد، نشان می‌دهد که تحولات اروپا تا حد زیادی بر تحولات جهان تأثیرگذار بوده است. در این صورت، دریافت شناخت واقع‌بینانه از سیر تاریخی کشورهای غیر اروپایی، بویژه کشورهای اسلامی، تا حد زیادی در گرو فهم نوع رابطه و تعامل دولت‌های اروپایی با جهان اسلام می‌باشد.

از سوی دیگر، باید به این نکته اشاره نمود که تاریخ همه ملت‌ها دارای

۱. «Dawes and Young» [طرح‌هایی است که در سال ۱۹۲۴ و ۱۹۳۰ برای سامان بخشیدن به

وضع مالی آلمان و پرداخت غرامت به متفقین ریخته شد.]

۲. تاریخ چیست؟؛ ص ۲۶-۲۲.

اهمیت و ویژگی‌های خاص خود را دارد. تاریخ ملل شرق در آسیا و آفریقا، بخش دیگری از تاریخ جهان است که هم در ساخت تاریخ و هم در فرایندها و تحولات سیاسی و اقتصادی سایر کشورها مؤثر بوده است. بنابراین، بدون توجه به روند ارتباطات، مبادلات و رخدادهای جهانی نمی‌توان به دریافت واقع‌بینانه‌ای از تحولات کشورها دست یافت. تاریخ جدید جهانی که از عصر رنسانس آغاز شده، نه تنها اروپا، بلکه همه قاره‌های جهان را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. اروپای مدرن تا اوایل قرن بیستم، مرکز جهان محسوب می‌شد. اما از قرن بیستم به بعد و با ظهور قدرت‌های بزرگ غیراروپایی، به تدریج از مرکزیت خارج شد و با تحولات بین‌المللی، تحت تأثیر بازی قدرت کشورهای بزرگ، اعم از اروپایی و غیر اروپایی قرار گرفت.

امر مسلم این است که تاریخ اروپا و سرگذشت رقابت قدرت‌های بزرگ، تاریخ جهان و روابط میان کشورها را تحت تأثیر خود قرار داده است. قدرت‌های بزرگ، در قالب قدرت‌های امپریالیستی تلاش نموده‌اند بر ثروت، جمعیت و سرزمین‌های ملل ضعیف مسلط شوند و با استثمار آن‌ها بر قدرت و سلطه خود بیفزایند. قدرت‌های بزرگ اروپایی، در تاریخ معاصر و در مرحله نخست، برخی ملل اروپایی و غیر اروپایی را تحت نفوذ و سلطه خود درآوردند.

هدف تألیف کتاب

۱. فراهم نمودن زمینه‌های لازم جهت شناخت فرایندها، تحولات و وقایع مهم تاریخ جدید اروپا؛ به گونه‌ای که خواننده را با مهم‌ترین ویژگی‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی عصر مدرن آشنا سازد؛ عصر جدیدی که با رنسانس شکل گرفت و آثار و پیامدهای آن نه تنها در اروپا، بلکه در سراسر جهان پدیدار گشت؛

۲. بیان چگونگی رقابت‌های سیاسی میان قدرت‌های بزرگ اروپایی در عصر معاصر و شناخت روندهای توسعه‌طلبی آن‌ها در اروپا و خارج از اروپا؛
۳. بررسی مهم‌ترین کنفرانس‌ها، پیمان‌ها و قراردادهای پیامدهای سیاسی و اجتماعی آن‌ها؛
۴. شناخت تحولات کلی اقتصاد اروپا و حرکت به سمت نظام سرمایه‌داری جهانی؛
۵. بررسی جنگ‌های مهم اروپایی، بویژه جنگ جهانی اول و دوم و پیامدهای آن. بدین منظور، کتاب در سه فصل تنظیم شده است. فصل اول با عنوان رنسانس، زمینه‌ها، علل و پیامدها که به بررسی تحولات سیاسی - علمی فرهنگی و اقتصادی اروپای قبل از رنسانس می‌پردازد و سپس انقلاب صنعتی و انقلاب فرانسه مورد بررسی قرار می‌گیرد. فصل دوم، به بررسی تحولات اروپا از کنگره وین ۱۸۱۵ تا وقوع جنگ جهانی اول در سال ۱۹۱۹ می‌پردازد که در آن تحولات سیاسی و اجتماعی اروپا، عمدتاً تحت تأثیر دو جریان محافظه‌کار و انقلابی قرار داشت؛ همچنین، انقلاب‌های سال ۱۸۳۰، ۱۸۴۸ و تلاش آلمان و ایتالیا برای دستیابی به وحدت و پیامدهای آن نیز بیان می‌گردد. در این فصل، زمینه‌ها، علل و پیامدهای جنگ جهانی اول نیز بررسی می‌شود. در فصل سوم هم تاریخ اروپا در مقطع پس از جنگ جهانی دوم، بحران اقتصادی سال‌های ۳۳ - ۱۹۲۹، به قدرت رسیدن موسولینی در ایتالیا (سال ۱۹۲۲) و هیتلر در آلمان (سال ۱۹۳۳) و شکل‌گیری اتحاد مثلث بیان می‌شود. سپس در این فصل، به بررسی زمینه‌ها، علل و پیامدهای جنگ جهانی دوم پرداخته می‌شود.